

15 -ാം കേരള നിയമസഭ

16 -ാം സമ്മേളനം

നക്ഷത്ര ചിഹ്നം ഇല്ലാത്ത ചോദ്യം നം. 2797

24-02-2026 - ൽ മറുപടിയ്ക്ക്

വന്യജീവി ആക്രമണം

ചോദ്യം		ഉത്തരം	
ശ്രീ. പി. കെ. ബഷീർ		ശ്രീ. എ. കെ. ശശീന്ദ്രൻ (വനം-വന്യജീവി വകുപ്പ് മന്ത്രി)	
(എ)	<p>സംസ്ഥാനത്ത് കഴിഞ്ഞ 5 വർഷത്തിനിടെ വന്യജീവി ആക്രമണങ്ങളിൽ മരിച്ചവരുടെയും പരിക്കേറ്റവരുടെയും എണ്ണം ജില്ല തിരിച്ചുള്ള കണക്കുകളോടെ ലഭ്യമാക്കാമോ;</p>	(എ)	<p>സംസ്ഥാനത്ത് കഴിഞ്ഞ (5 വർഷത്തിനിടെ 2020-21 മുതൽ 2024-25 വരെ) മനുഷ്യ-വന്യജീവി സംഘർഷത്തിൽ മരണപ്പെട്ടവരുടെയും പരിക്കേറ്റവരുടെയും വർഷം തിരിച്ചുള്ള കണക്ക് അനുബന്ധം(1) ആയി ചേർക്കുന്നു.</p> <p>ഇത് കൂടാതെ വനത്തിനു പുറത്തു വച്ച് പാമ്പുകടിയേറ്റ് 233 പേരും ഇക്കാലയളവിൽ മരണപ്പെട്ടിട്ടുണ്ട്.</p> <p>സംസ്ഥാനത്ത് കഴിഞ്ഞ 5 വർഷത്തിനിടെ മനുഷ്യ-വന്യജീവി സംഘർഷത്തിൽ 2021 മുതൽ 2025 വരെ മരണപ്പെട്ടവരുടെ ആശ്രിതരായ 602 പേർക്കായി നഷ്ടപരിഹാരത്തുകകൾ വിതരണം ചെയ്തിട്ടുണ്ട്. ആയതിന്റെ ജില്ല തിരിച്ചുള്ള കണക്ക് അനുബന്ധം (2) ആയി ചേർക്കുന്നു.</p>
(ബി)	<p>വന്യജീവി ആക്രമണങ്ങളിൽ മരണപ്പെട്ടവരുടെ ആശ്രിതരായ എത്ര പേർക്ക് നഷ്ടപരിഹാരം നൽകിയിട്ടുണ്ട്; വിശദാംശം നൽകുമോ;</p>	(ബി)	<p>സംസ്ഥാനത്ത് കഴിഞ്ഞ (5 വർഷത്തിനിടെ 2020-21 മുതൽ 2024-25 വരെ) മനുഷ്യ-വന്യജീവി സംഘർഷത്തിൽ മരണപ്പെട്ടവരുടെയും പരിക്കേറ്റവരുടെയും വർഷം തിരിച്ചുള്ള കണക്ക് അനുബന്ധം(1) ആയി ചേർക്കുന്നു.</p> <p>ഇത് കൂടാതെ വനത്തിനു പുറത്തു വച്ച് പാമ്പുകടിയേറ്റ് 233 പേരും ഇക്കാലയളവിൽ മരണപ്പെട്ടിട്ടുണ്ട്.</p> <p>സംസ്ഥാനത്ത് കഴിഞ്ഞ 5 വർഷത്തിനിടെ മനുഷ്യ-വന്യജീവി സംഘർഷത്തിൽ 2021 മുതൽ 2025 വരെ മരണപ്പെട്ടവരുടെ ആശ്രിതരായ 602 പേർക്കായി നഷ്ടപരിഹാരത്തുകകൾ വിതരണം ചെയ്തിട്ടുണ്ട്. ആയതിന്റെ ജില്ല തിരിച്ചുള്ള കണക്ക് അനുബന്ധം (2) ആയി ചേർക്കുന്നു.</p>
(സി)	<p>വന്യജീവികൾ കൃഷി നശിപ്പിക്കുന്നതുമൂലം കർഷകർക്കുണ്ടാകുന്ന ഭീമമായ സാമ്പത്തിക നഷ്ടം പരിഹരിക്കുന്നതിനായി സർക്കാർ ആവിഷ്കരിച്ചിട്ടുള്ള പ്രധാന പദ്ധതികൾ എന്തെല്ലാം; ആയതിനായി</p>	(സി)	<p>വന്യജീവികൾ കൃഷി നശിപ്പിക്കുന്നതുമൂലം കർഷകർക്കുണ്ടാകുന്ന സാമ്പത്തിക നഷ്ടം പരിഹരിക്കുന്നതിനായി സ.ഉ. (കെ) നം. 02/2015/ വനം തീയതി 08/01/2015 പ്രകാരം കൃഷി നാശം</p>

അനുവദിച്ചിട്ടുള്ള ഫണ്ട് എത്രയാണ്; എത്ര ആളുകൾക്ക് ഈയിനത്തിൽ നഷ്ടപരിഹാരം നൽകിയിട്ടുണ്ട്; ജില്ല തിരിച്ച് വിശദാംശം ലഭ്യമാക്കുമോ;

സംഭവിച്ച ഓരോ വിളയുമുള്ള നഷ്ടപരിഹാരം നൽകി വരുന്നു. കൂടാതെ മനുഷ്യരും വന്യജീവികളും തമ്മിലുള്ള സംഘർഷം ലഘൂകരിക്കുന്നതിനും കർഷകർക്ക് ഉണ്ടാകുന്ന നാശനഷ്ടങ്ങൾ കുറയ്ക്കുന്നതിനുമായി വനം വകുപ്പ് വിവിധ സമഗ്ര പദ്ധതികളും തീവ്രയജ്ഞ മിഷനുകളും ആവിഷ്കരിച്ച് നടപ്പിലാക്കി വരുന്നു. വിശദാംശം **അനുബന്ധം (3)** ആയി ഉള്ളടക്കം ചെയ്യുന്നു. വന്യജീവി ആക്രമണങ്ങൾ തടയുന്നതിനായി സർക്കാർ ആവിഷ്കരിച്ചിട്ടുള്ള പ്രധാന പദ്ധതികൾക്കായി അനുവദിച്ച ഫണ്ടിന്റെ വിശദാംശം **അനുബന്ധം (4)** ആയി ഉള്ളടക്കം ചെയ്യുന്നു. വന്യജീവികൾ കൃഷി നശിപ്പിക്കുന്നതുമൂലം കർഷകർക്കു നൽകിയ നഷ്ടപരിഹാരത്തിന്റെ വർഷം തിരിച്ചുള്ള വിവരം **അനുബന്ധം (5)** ആയി ചേർക്കുന്നു.

(ഡി) ജനവാസ കേന്ദ്രങ്ങളിൽ വന്യജീവികൾ ഇറങ്ങുന്നത് തടയാൻ സൗരോർജ്ജ വേലികൾ, കിടങ്ങുകൾ, ഹാങ്ങിങ്ങ് ഫെൻസിങ്ങ് എന്നിവ സ്ഥാപിക്കുന്നതിൽ വനം വകുപ്പ് നേരിടുന്ന തടസ്സങ്ങൾ എന്തൊക്കെയാണ്; ഇത്തരം പ്രതിരോധ സംവിധാനങ്ങളുടെ അറ്റകുറ്റപ്പണികൾക്കായി എത്ര തുക ചെലവഴിക്കുന്നുണ്ട്; എവിടെയെല്ലാമാണ് ഇത്തരത്തിൽ പ്രതിരോധ സംവിധാനങ്ങൾ സ്ഥാപിച്ചിട്ടുള്ളതെന്ന് അറിയിക്കുമോ;

(ഡി) ജനവാസ കേന്ദ്രങ്ങളിൽ വന്യജീവികൾ ഇറങ്ങുന്നത് തടയുന്നതിനായി വനം വകുപ്പ് ഏർപ്പെടുത്തിയിട്ടുള്ള പ്രതിരോധ സംവിധാനങ്ങളായ സൗരോർജ്ജ വേലികൾ, കിടങ്ങുകൾ, സൗരോർജ്ജ തുക്കവേലികൾ എന്നിവ സ്ഥാപിക്കുന്ന വേളകളിൽ നേരിടുന്ന പ്രധാനതടസ്സം നിർമ്മാണ സാമഗ്രികളും മറ്റും ദുർഘടമായ വനപ്രദേശങ്ങളിൽ എത്തിക്കുവാനുള്ള പ്രായോഗിക ബുദ്ധിമുട്ടാണ്. വന്യജീവികളുടെ സാന്നിധ്യം അപകട സാധ്യത ഉണ്ടാക്കാറുണ്ട്. ഒട്ടും നിരപ്പല്ലാത്ത ദുർഘടമായ വനാതിർത്തിപ്രദേശങ്ങളിൽ സൗരോർജ്ജ വേലി നിർമ്മിക്കുമ്പോൾ തറനിരപ്പിൽ നിന്നുള്ള ഉയരം വ്യത്യസ്തമായിരിക്കുകയും വിടവ് കൂടുതലുള്ള ഭാഗത്തുകൂടി കാട്ടുപന്നികൾ പോലുള്ള ജീവികൾ കാടിറങ്ങാനുള്ള സാധ്യത കൂടുതലാണ്. ഇടയ്ക്കിടെയുള്ള തോടുകൾ, നീർച്ചാലുകൾ, പാറയിടുക്കുകൾ മുതലായവയും വന്യജീവികൾക്ക് കടന്നു പോകാനുള്ള വിടവുകൾ സൃഷ്ടിക്കുന്നു. ഭൂപ്രകൃതി, മേൽ മണ്ണിന്റെ ആഴം, പാറകളുടെ സാന്നിധ്യം, തുടങ്ങിയവ ആനക്കിടങ്ങുകളുടെ നിർമ്മാണം പലപ്പോഴും പ്രായോഗികമല്ലാതാക്കുന്നു. രണ്ട്, മഴക്കാലങ്ങളുടെ ലഭ്യതമൂലം അടിക്കാടുകളും വള്ളിച്ചെടികളും വേഗത്തിലും ആരോഗ്യത്തിലും വളർന്നു വരുന്നതും കാറ്റിൽ വൃക്ഷങ്ങളുടെ ശിഖരങ്ങൾ ഒടിഞ്ഞു വീഴുന്നതും മലവെള്ളപ്പാച്ചിൽ, മണ്ണിടിച്ചിൽ മുതലായവയും സൗരോർജ്ജ വേലികൾക്ക് അടിക്കടി തകരാറുണ്ടാക്കുന്നു. അതിർത്തി സംസ്ഥാനങ്ങളായ കർണ്ണാടക, തമിഴ് നാട് എന്നിവിടങ്ങളിലെ വനങ്ങളെ അപേക്ഷിച്ച് ഇടതൂർന്ന് വളർന്നു നിൽക്കുന്ന വൻ വൃക്ഷങ്ങളുടെ സാന്നിധ്യവും സമൃദ്ധമായ ഇലച്ചാർത്തും സോളാർ പാനലുകൾ പൂർണ്ണമായും

		<p>വൈദ്യുതി ഉൽപ്പാദിപ്പിക്കുന്നതിന് തടസ്സം സൃഷ്ടിക്കുന്നത് ബാറ്ററികൾ ചാർജ്ജാകാതെ കേടായി പോകുന്നതിനും കാരണമാകുന്നു.</p> <p>ജനവാസ കേന്ദ്രങ്ങളിൽ വന്യജീവികൾ ഇറങ്ങുന്നത് തടയാൻ സൗരോർജ്ജ വേലികൾ, കിടങ്ങുകൾ, ഹാങ്ങിങ്ങ് ഫെൻസിങ്ങ് എന്നീ പ്രതിരോധ സംവിധാനങ്ങളുടെ അറ്റകുറ്റപ്പണികൾക്കായി ചെലവഴിച്ച തുക (ലക്ഷത്തിൽ) അനുബന്ധം (6) ആയി ചേർക്കുന്നു.</p> <p>ജനവാസ കേന്ദ്രങ്ങളിൽ വന്യജീവികൾ ഇറങ്ങുന്നത് തടയാൻ സംസ്ഥാനത്ത് വനം വകുപ്പ് പൂർത്തീകരിച്ച സോളാർ ഫെൻസിംഗിന്റെ ഡിവിഷൻ തിരിച്ചുള്ള കണക്കുകൾ അനുബന്ധം (7) ആയി ചേർക്കുന്നു.</p>
<p>(ഇ) വന്യജീവി ആക്രമണം പ്രതിരോധിക്കുന്നതിനായി രൂപീകരിച്ചിട്ടുള്ള റാപ്പിഡ് റെസ്പോൺസ് ടീമുകളുടെ (ആർ.ആർ.ടി.) നിലവിലെ പ്രവർത്തനം കാര്യക്ഷമമാണോ; പ്രസ്തുത ടീമുകളുടെ പ്രവർത്തനത്തിന് ആവശ്യമായ അംഗബലം, ആധുനിക ഉപകരണങ്ങൾ എന്നിവയുടെ അഭാവം പരിഹരിക്കാൻ എന്തൊക്കെ നടപടികളാണ് സ്വീകരിച്ചിട്ടുള്ളത്; വ്യക്തമാക്കാമോ?</p>	<p>(ഇ) വന്യജീവി സംഘർഷം പ്രതിരോധിക്കുന്നതിനായി രൂപീകരിച്ചിട്ടുള്ള റാപ്പിഡ് റെസ്പോൺസ് ടീമുകളുടെ (ആർ.ആർ.ടി.) നിലവിലെ പ്രവർത്തനം കാര്യക്ഷമമാണ്.</p> <p>RRTകളുടെ സുഗമമായ പ്രവർത്തനങ്ങൾക്കായി ആർ.ആർ.ടി.കളുടെ നേതൃത്വം പരിചയസമ്പന്നരായ ഡെപ്യൂട്ടി റെയിഞ്ച് ഫോറസ്റ്റ് ഓഫീസറുടെ ചുമതലയിൽ ഏല്പിച്ചുകൊണ്ട് 26/05/2025 ന് സർക്കാർ ഉത്തരവായിട്ടുണ്ട്. നേരത്തെ 20 ആർ.ആർ.ടി.കളുടെ ചുമതല സെക്ഷൻ ഫോറസ്റ്റ് ഓഫീസർക്ക് ആയിരുന്നതാണ് സർക്കാർ ഉത്തരവിലൂടെ അപ്ഗ്രേഡ് ചെയ്യപ്പെട്ടിട്ടുള്ളത് (സ.ഉ. (സാധാ) നം. 197/2025/വനം തീയതി 26/05/2025).</p> <p>വന്യജീവി സംഘർഷ നിവാരണത്തിനായി സംസ്ഥാനത്തുടനീളം 28 RRT കളെ വിന്യസിച്ചിട്ടുണ്ട്. രാത്രികാല പട്രോളിംഗ് ശക്തിപ്പെടുത്തിയും നാട്ടിലിറങ്ങുന്ന മൃഗങ്ങളെ സുരക്ഷിതമായി കാട്ടിലേക്ക് തിരികെ വിടുന്നതിനും ആർ.ആർ.ടി.കൾ മുൻകൈയെടുത്ത് പ്രവർത്തിച്ചുവരുന്നു. ടി സ്ഥിരം RRTകൾ കൂടാതെ ഫോറസ്റ്റ് സ്റ്റേഷനുകൾ കേന്ദ്രീകരിച്ച് പ്രവർത്തിക്കുന്ന സാറ്റലൈറ്റ് RRTകളും 24 മണിക്കൂറും സേവനസന്നദ്ധമാണ്.</p> <p>സംസ്ഥാനത്ത് പ്രവർത്തിച്ച് വരുന്ന RRTകൾക്ക് സുരക്ഷാ ഉപകരണങ്ങൾ, ആയുധങ്ങൾ എന്നിവ ലഭ്യമാക്കൽ, ആധുനിക ഉപകരണങ്ങൾ ഉൾപ്പെടെയുള്ള ടൂൾ റൂമുകൾ സജ്ജീകരിക്കൽ, മികച്ച പരിശീലനം പ്രദാനം ചെയ്യൽ എന്നിങ്ങനെ വിവിധോന്നതമായ പ്രവർത്തികൾക്ക് തയ്യാറാക്കിയ 3 കോടി രൂപയുടെ പദ്ധതി സ.ഉ. (സാധാ) നം. 287/2025/DMD തീയതി 03/05/2025 പ്രകാരം സർക്കാർ ഉത്തരവായിട്ടുണ്ട്. ടി ഫണ്ട് ഉപയോഗിച്ചുള്ള</p>	

നവീകരണ പ്രവർത്തനങ്ങൾ അന്തിമ ഘട്ടത്തിലാണ്. മനുഷ്യ-വന്യജീവി സംഘർഷ ലഘൂകരണത്തിനായി സംസ്ഥാനതല എമർജൻസി ഓപറേഷൻ സെന്റർ (SFEOC), ഡിവിഷൻതലത്തിലെ ഫോറസ്റ്റ് എമർജൻസി ഓപറേഷൻ സെന്ററുകൾ (DFEOCs) എന്നിവയ്ക്ക് അടിസ്ഥാന സൗകര്യങ്ങൾ ഏർപ്പെടുത്തുന്നതിനും പ്രവർത്തനങ്ങൾക്കുമായി 372.796 ലക്ഷം രൂപ സംസ്ഥാന ദുരന്തനിവാരണ അതോറിറ്റിയിൽ നിന്നും അനുവദിച്ചുകൊണ്ട് സ.ഉ. (സാധാ) നം. 251/2025/DMD തീയതി 19/04/2025 പ്രകാരം സർക്കാർ ഉത്തരവായിട്ടുണ്ട്. ടി ഫണ്ട് ഉപയോഗിച്ചുള്ള നവീകരണ പ്രവർത്തനങ്ങൾ പുരോഗതിയിലാണ്.

സെക്ഷൻ ഓഫീസർ

വർഷം	മരണപ്പെട്ടവർ	പരിശോധന
2020-21	37	988
2021-22	47	758
2022-23	41	1275
2023-24	42	1603
2024-25	33	1705
ആകെ	200	6329

ജില്ല	2021	2022	2023	2024	2025
തിരുവനന്തപുരം	17	13	9	7	17
കൊല്ലം	12	4	14	18	7
പത്തനംതിട്ട	1	1	6	8	0
ആലപ്പുഴ	6	4	4	5	3
കോട്ടയം	2	3	6	4	4
ഇടുക്കി	14	8	11	11	3
എറണാകുളം	2	2	4	9	2
തൃശൂർ	15	8	11	5	11
പാലക്കാട്	25	30	27	5	9
മലപ്പുറം	7	18	11	19	26
കോഴിക്കോട്	1	5	4	6	10
വയനാട്	5	4	11	9	6
കണ്ണൂർ	15	14	12	12	0
കാസർഗോഡ്	3	3	7	4	4
ആകെ	125	117	137	122	102

മനുഷ്യരും വന്യജീവികളും തമ്മിലുള്ള സംഘർഷം തടയുന്നതിന് വനം വകുപ്പ് ആവിഷ്കരിച്ച് നടപ്പിലാക്കി വരുന്ന പദ്ധതികൾ / പ്രവർത്തികൾ

1. കേരളത്തിലെ വനഭൂമികളിലുള്ള വിദേശയിനത്തിൽപ്പെട്ടതും, കാലികപ്രസക്തി നഷ്ടപ്പെട്ടതും, പാരിസ്ഥിതിക പ്രശ്നങ്ങൾക്ക് കാരണമായേക്കാവുന്നതുമായ ഏകവിളത്തോട്ടങ്ങൾ ഘട്ടം ഘട്ടമായി നീക്കം ചെയ്ത് സ്വാഭാവിക വനങ്ങളാക്കി മാറ്റുന്നതിന് സ.ഉ. (കെ) നം. 29/2021/വനം തീയതി 17/12/2021 പ്രകാരം സർക്കാർ 'പാരിസ്ഥിതിക പുനഃസ്ഥാപന നയം' തയ്യാറാക്കി അംഗീകരിച്ചിട്ടുള്ളതാണ്. ഇത്തരത്തിൽ ഒരു ഇക്കോ-റിസ്റ്റോറേഷൻ പോളിസി അംഗീകരിച്ച് നടപ്പിലാക്കുന്ന ആദ്യ സംസ്ഥാനമാണ് കേരളം. ആവാസ വ്യവസ്ഥാ പരിപോഷണ പ്രവർത്തനങ്ങൾ ശാസ്ത്രീയമായി നടപ്പിലാക്കുക വഴി ഉൾവനങ്ങളിൽ വന്യജീവികൾക്ക് മെച്ചപ്പെട്ട ഭക്ഷണ-ജല ലഭ്യത ഉറപ്പുവരുത്തുകയും തന്മൂലം അവ ജനവാസമേഖലകളിലേക്ക് എത്തിപ്പെടുന്നതിനുള്ള സാധ്യത ഒഴിവാക്കുകയും ചെയ്യുന്ന പ്രവർത്തനങ്ങളാണ് ഇക്കോ-റിസ്റ്റോറേഷൻ പോളിസിയുടെ ഭാഗമായി നടപ്പിലാക്കി വരുന്നത്. നാളിതുവരെ വിവിധ സർക്കിളുകളിലായി 5,635 ഹെക്ടർ സ്ഥലത്ത് വനപുനഃസ്ഥാപന പ്രവൃത്തികൾ നടപ്പിലാക്കിയിട്ടുണ്ട്.
2. വനം വകുപ്പ് വിവിധ വനാതിർത്തികളിൽ നിർമ്മിച്ചിരുന്നതും പല കാരണങ്ങളാൽ പ്രവർത്തന രഹിതമായിരുന്നതുമായ സോളാർ ഫെൻസിംഗുകൾ പ്രവർത്തനക്ഷമമാക്കുന്നതിലേക്കായി "മിഷൻ സോളാർ ഫെൻസിംഗ് 2024" എന്ന തീവ്രയജ്ഞ മിഷൻ നടപ്പിലാക്കുകയുണ്ടായി. ടി യജ്ഞം ആരംഭിച്ചതുമുതൽ നാളിതുവരെ 1955 കി.മീ. സോളാർ ഫെൻസിംഗ് അറ്റകുറ്റപ്പണികൾ ചെയ്ത് പ്രവർത്തനക്ഷമമാക്കി. 794 കി.മീ. നീളത്തിൽ പുതുതായി സോളാർ ഫെൻസിംഗിന്റെ നിർമ്മാണ പ്രവൃത്തികൾ പുരോഗമിച്ചുവരുന്നു.
3. വന്യമൃഗങ്ങൾ ജനവാസമേഖലകളിലേക്ക് ആകർഷിക്കപ്പെടുന്നത് ഒഴിവാക്കുന്നതിനും അവയ്ക്ക് ആവശ്യമായ ജല-ഭക്ഷണ ലഭ്യത വനത്തിനുള്ളിൽ തന്നെ സജ്ജീകരിക്കുന്നതിനുമായി "മിഷൻ ഫുഡ്, ഫോഡർ & വാട്ടർ" പദ്ധതി 2025 ഫെബ്രുവരി 1-ാം തീയതി ആരംഭിച്ചു. കുളങ്ങളും മറ്റു ജലസംഭരണികളും അറ്റകുറ്റപ്പണികൾ നടത്തി പ്രവർത്തനക്ഷമമാക്കുകയും അധിനിവേശ കുള സസ്യങ്ങളെ ഉന്മൂലനം ചെയ്തും ഫലവൃക്ഷങ്ങളുടെ വ്യാപനത്തെ പ്രോത്സാഹിപ്പിച്ചും വന്യമൃഗങ്ങളെ വനാന്തരങ്ങളിൽ തന്നെ നിലനിർത്തുക എന്നതാണ് പദ്ധതിയുടെ ഉദ്ദേശ്യലക്ഷ്യം.
4. വന്യജീവികൾ നാട്ടിലേക്ക് കടക്കുന്നത് പ്രതിരോധിക്കുന്നതിലേക്കായി 120.37 കി.മീ. സൗരോർജ്ജ തുക്കവേലികളും 10 കി.മീ. റെയിൽ ഫെൻസിംഗും 0.11 കി.മീ. അയൺ ഫെൻസിംഗും 69.07 കി.മീ. ആനക്കിടങ്ങും, 1.92 കി.മീ. ആനപ്രതിരോധ മതിലും, 1.58 കി.മീ. കരിങ്കൽഭിത്തിയും, 2.09 കി.മീ. കയ്യാലയും വിവിധ വനമേഖലകളിൽ നിർമ്മിച്ചിട്ടുള്ളതാകുന്നു.
5. വന്യമൃഗങ്ങൾ മനുഷ്യവാസ കേന്ദ്രത്തിലേക്ക് കടക്കുന്നത് പരമാവധി തടയാൻ നമ്പാർഡ് ട്രാഞ്ചെ XXVIII ൽ 101.50 കിലോമീറ്റർ സോളാർ വേലി നിർമ്മിക്കുന്നതിനായി ലഭിച്ച 586.11 ലക്ഷം രൂപയുടേയും, ട്രാഞ്ചെ XXIX ൽ വിവിധ പ്രതിരോധ നിർമ്മിതികൾക്കായി ലഭിച്ച 6203.02 ലക്ഷം രൂപയുടേയും പ്രവൃത്തികൾ നിർമ്മാണ പുരോഗതിയിലാണ്. ഇതിൽ 76 കി.മീ. സോളാർ വേലി പൂർത്തിയായിട്ടുണ്ട്.

6. മനുഷ്യ-വന്യജീവി സംഘർഷ സാധ്യതയുള്ള പ്രദേശങ്ങൾ കേന്ദ്രീകരിച്ച് സ്റ്റാഫുകൾ നിരന്തര പട്രോളിംഗും, പരിശോധനയും ശക്തമാക്കിയിട്ടുള്ളതും രാത്രികാല പട്രോളിംഗും അന്തർ സംസ്ഥാന കോർഡിനേഷൻ കമ്മിറ്റിയുടെ തീരുമാന പ്രകാരം അതിർത്തി പ്രദേശങ്ങളിൽ ജോയിന്റ് പട്രോളിംഗും നടത്തുന്നുണ്ട്.
7. വന്യജീവി സംഘർഷ നിവാരണത്തിനായി 2024-25 കാലയളവിൽ രൂപീകരിച്ചിട്ടുള്ള 9 RRT കൾ അടക്കം സംസ്ഥാനത്തുടനീളം 28 RRT കളെ വിന്യസിച്ചിട്ടുണ്ട്. രാത്രികാല പട്രോളിംഗ് ശക്തിപ്പെടുത്തിയും നാട്ടിലിറങ്ങുന്ന മൃഗങ്ങളെ സുരക്ഷിതമായി കാട്ടിലേക്ക് തിരികെ വിടുന്നതിനും ആർ.ആർ.റ്റി.കൾ മുൻകൈയെടുത്ത് പ്രവർത്തിച്ചുവരുന്നു. ടി സ്ഥിരം RRT കൾ കൂടാതെ ഫോറസ്റ്റ് സ്റ്റേഷനുകൾ കേന്ദ്രീകരിച്ച് പ്രവർത്തിക്കുന്ന സാറ്റലൈറ്റ് RRT കളും 24 മണിക്കൂറും സേവനസന്നദ്ധമാണ്.
8. RRT കളുടെ സുഗമമായ പ്രവർത്തനങ്ങൾക്ക് എല്ലാ ആർ.ആർ.ടി.കളുടേയും നേതൃത്വം പരിചയ സമ്പന്നരായ ഡെപ്യൂട്ടി റെയിഞ്ച് ഫോറസ്റ്റ് ഓഫീസറുടെ ചുമതലയിൽ ഏല്പിച്ചുകൊണ്ട് 26/05/2025 നു സർക്കാർ ഉത്തരവായിട്ടുണ്ട്. നേരത്തെ 20 ആർ.ആർ.ടി.കളുടെ ചുമതല സെക്ഷൻ ഫോറസ്റ്റ് ഓഫീസർക്ക് ആയിരുന്നതാണ് സർക്കാർ ഉത്തരവിലൂടെ അപ്ഗ്രേഡ് ചെയ്യപ്പെട്ടിട്ടുള്ളത് (സ.ഉ. (സാധാ) നം. 197/2025/വനം തീയതി 26/05/2025).
9. സംസ്ഥാനത്ത് ആകെ 273 പഞ്ചായത്തുകൾ വന്യജീവി സംഘർഷ ബാധിത പ്രദേശങ്ങളായി കണ്ടെത്തിയിട്ടുണ്ട്. അതിൽ 30 പഞ്ചായത്തുകൾ മനുഷ്യ-വന്യജീവി സംഘർഷം കൂടുതലായി അനുഭവപ്പെടുന്നവയാണ്. മനുഷ്യ-വന്യജീവി സംഘർഷം കൂടുതലായി അനുഭവപ്പെടുന്ന 12 ലാൻഡ്സ്കേപ്പുകളെ ഹോട്സ്പോട്ടുകളായി തിരിച്ചറിയുകയും ഓരോ ലാൻഡ്സ്കേപ്പിനും അനുയോജ്യമായ സംഘർഷ ലഘൂകരണ പ്ലാനുകൾ പ്രത്യേകം തയ്യാറാക്കുകയും ചെയ്തിട്ടുണ്ട്. ഇവ ക്രോഡീകരിച്ച് ഒരു മനുഷ്യ-വന്യമൃഗസംഘർഷ ലഘൂകരണ നയം രൂപീകരിക്കുന്നതിന് 21/10/2024-ൽ ബഹു. മുഖ്യമന്ത്രിയുടെ അധ്യക്ഷതയിൽ ചേർന്ന സംസ്ഥാന വന്യജീവി ബോർഡ് തീരുമാനിച്ചിട്ടുണ്ട്. ലാൻഡ്സ്കേപ്പ്തല പ്ലാനുകളുടെ അവതരണവും ചർച്ചയും പൂർത്തിയായി വരുന്നു.
10. സംസ്ഥാനത്ത് പ്രവർത്തിച്ചു വരുന്ന RRT കൾക്ക് സുരക്ഷാ ഉപകരണങ്ങൾ, ആയുധങ്ങൾ എന്നിവ ലഭ്യമാക്കൽ, ആധുനിക ഉപകരണങ്ങൾ ഉൾപ്പെടെയുള്ള ടൂൾ റൂമുകൾ സജ്ജീകരിക്കൽ, മികച്ച പരിശീലനം പ്രദാനം ചെയ്യൽ എന്നിങ്ങനെ വിവിധോന്മുഖമായ പ്രവർത്തികൾക്ക് തയ്യാറാക്കിയ 3 കോടി രൂപയുടെ പദ്ധതി സ.ഉ. (സാധാ) നം. 287/2025/DMD തീയതി 03/05/2025 പ്രകാരം സർക്കാർ ഉത്തരവായിട്ടുണ്ട്. ടി ഫണ്ട് ഉപയോഗിച്ചുള്ള നവീകരണ പ്രവർത്തനങ്ങൾ പുരോഗതിയിലാണ്.
11. മനുഷ്യ-വന്യജീവി സംഘർഷ ലഘൂകരണത്തിനായി സംസ്ഥാനതല എമർജൻസി ഓപറേഷൻ സെന്റർ (SFEOC), ഡിവിഷൻതലത്തിലെ ഫോറസ്റ്റ് എമർജൻസി ഓപറേഷൻ സെന്ററുകൾ (DFEOCs) എന്നിവയ്ക്ക് അടിസ്ഥാന സൗകര്യങ്ങൾ ഏർപ്പെടുത്തുന്നതിനും പ്രവർത്തനങ്ങൾക്കുമായി 372.796 ലക്ഷം രൂപ സംസ്ഥാന ദുരന്തനിവാരണ അതോറിറ്റിയിൽ നിന്നും അനുവദിച്ചുകൊണ്ട് സ.ഉ. (സാധാ) നം. 251/2025/DMD തീയതി 19/04/2025 പ്രകാരം സർക്കാർ ഉത്തരവായിട്ടുണ്ട്. ടി ഫണ്ട് ഉപയോഗിച്ചുള്ള നവീകരണ പ്രവർത്തനങ്ങൾ പുരോഗതിയിലാണ്.
12. മനുഷ്യ-വന്യജീവി സംഘർഷ ലഘൂകരണത്തിന്റെ ഭാഗമായി വനം വകുപ്പിലെ വെറ്ററിനറി യൂണിറ്റിന്റെ ശാക്തീകരണത്തിനായി വാഹനവും മറ്റു ഉപകരണങ്ങളും വാങ്ങുന്നതിലേക്കായി 134 ലക്ഷം രൂപ സംസ്ഥാന ദുരന്തനിവാരണ അതോറിറ്റിയിൽ നിന്നും അനുവദിച്ചുകൊണ്ട് സ.ഉ.

(സാധാ) നം. 265/2025/DMD തീയതി 23/04/2025 പ്രകാരം സർക്കാർ ഉത്തരവായിട്ടുണ്ട്. ഇതിന് പുറമെ വെറ്ററിനറി യൂണിറ്റിന്റെ കാര്യക്ഷമത വർദ്ധിപ്പിക്കുന്നതിനായിട്ടുള്ള വിവിധ പരിശീലന പരിപാടികൾ ഉൾപ്പെടെയുള്ള പ്രവർത്തനങ്ങൾക്കായി 225 ലക്ഷം രൂപ സ.ഉ. (സാധാ) നം. 297/2025/DMD തീയതി 06/05/2025 പ്രകാരവും ഉത്തരവായിട്ടുണ്ട്. ആയതിന് പ്രകാരമുള്ള സംവിധാനങ്ങളും ഉപകരണങ്ങളും ലഭ്യമാക്കുന്നതിനുള്ള നടപടികൾ പുരോഗമിച്ചുവരുന്നു.

- 13. വനത്തിനകത്ത് ചെക്ക് ഡാമുകൾ, വാച്ച് ടവറുകൾ എന്നിവ നിർമ്മിക്കുക, ജനവാസ മേഖലകളിൽ സൗരോർജ്ജ വിളക്കുകളും ഹൈമാസ്റ്റ് ലൈറ്റുകളും സ്ഥാപിക്കുക, തെർമൽ സെൻസർ ഡ്രോണുകളും, AI ക്യാമറകൾ, റേഡിയോകോളറുകൾ എന്നിവ വാങ്ങുന്നതിനും പുനരധിവാസ പദ്ധതി നടപ്പിലാക്കുന്നതിനും മറ്റുമായി കിഫ്ബി മുഖേന 110 കോടി രൂപ അനുവദിച്ചിട്ടുണ്ട്. ഇതിന്റെ ഭാഗമായി 25 ചെക്ക് ഡാമുകൾ, 12 വാച്ച് ടവറുകൾ എന്നിവയുടെ നിർമ്മാണത്തിനുള്ള കരാറുകൾ ഒപ്പ് വച്ചിട്ടുണ്ട്. പുനരധിവാസ പദ്ധതിയുടെ ഭാഗമായി 315 കുടുംബങ്ങൾക്ക് തുക കൈമാറിയിട്ടുണ്ട്. അൻപത് 12 ബോർ പമ്പ് ആക്ഷൻ ഗണ്ണുകളും, 4250 തിരകളും, 25 നൈറ്റ് വീഷൻ ക്യാമറകളും വാങ്ങിയിട്ടുണ്ട്. 43 ഡ്രോണുകൾ, ആർ.ആർ.ടി.കൾക്കായി 25 വാഹനങ്ങൾ, 25 പവർ സോ, 25 ബ്രഷ് കട്ടറുകൾ, 15 ട്രാക്കിലൈസറുകൾ, 25 ടോർച്ച് ലൈറ്റുകൾ, 15 സ്റ്റാർട്ട് കേജുകൾ എന്നിവയ്ക്കുള്ള ഓർഡർ നൽകിയിട്ടുണ്ട്.
- 14. കേരളത്തിലെ നാടൻ കുരങ്ങുകളെ നിയമാനുസൃതം നിയന്ത്രിക്കുന്നതിന് അവയെ കേന്ദ്ര വന്യജീവി (സംരക്ഷണ) നിയമത്തിന്റെ ഷെഡ്യൂൾ 1 ൽ നിന്നും ഷെഡ്യൂൾ 2 ലേക്ക് മാറ്റുന്നതിനുള്ള ശുപാർശ കേന്ദ്ര സർക്കാരിന് സമർപ്പിച്ചിട്ടുണ്ട്. ജനവാസമേഖലകളിൽ ഇവയുടെ വംശവർദ്ധനവ് നിയന്ത്രിക്കുന്നതിനായി ജനന നിയന്ത്രണം ഉൾപ്പെടെയുള്ള കർമ്മപദ്ധതി മിഷൻ ബോണറ്റ് മക്കാക് എന്ന തീവ്രയജ്ഞ മിഷന്റെ ഭാഗമായി സർക്കാരിലേക്ക് സമർപ്പിക്കുവാനായി തയ്യാറാക്കിയിട്ടുണ്ട്.
- 15. ജനവാസമേഖലകളിൽ മനുഷ്യജീവനും സ്വത്തിനും ഭീഷണിയാകുന്ന കാട്ടുപന്നികളെ ഉപാധികളോടെ കൊന്നു ഇല്ലായ്മ ചെയ്യുന്നതിനായിട്ടുള്ള കാലാവധി 28/05/2025 ലെ സ.ഉ. (കൈ) നം. 17/2025/വനം പ്രകാരം 28/05/2025 മുതൽ ഒരു വർഷത്തേക്കുകൂടി ദീർഘിപ്പിച്ചിട്ടുണ്ട്. ടി പന്നികളെ ഇല്ലായ്മ ചെയ്യുന്ന ഉത്തരവ് നൽകുന്നതിനുള്ള അധികാരം തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനങ്ങളുടെ അദ്ധ്യക്ഷന്മാരെ ഓണറി വൈൽഡ്ലൈഫ് വാർഡന്മാരായും സെക്രട്ടറിമാരെ അധികാരപ്പെട്ട ഓഫീസർമാരായും ചുമതലപ്പെടുത്തിയിട്ടുണ്ട്. ജനവാസമേഖലകളിൽ മനുഷ്യന്റെ ജീവനും സ്വത്തിനും ഭീഷണിയാകുന്ന കാട്ടുപന്നികളെ ഉപാധികളോടെ കൊന്നു ഇല്ലായ്മ ചെയ്യുന്നതിന് ഡിവിഷൻ, സർക്കിൾ തലങ്ങളിൽ അംഗീകൃത ഷൂട്ടർമാരുടെ പാനൽ തയ്യാറാക്കിയിട്ടുണ്ട്.
- 16. മനുഷ്യരുടെ ജീവനും സ്വത്തിനും ഭീഷണിയാകുന്ന കാട്ടുപന്നികളെ വെടിവെച്ചു കൊല്ലുന്നതിന് ഷൂട്ടർമാർക്കുള്ള ഓണറേറിയം 1500 രൂപയായും ജഡം മറവു ചെയ്യുന്നതിനുള്ള ചെലവിനും 2000 രൂപയായും വർദ്ധിപ്പിക്കുകയും ആയത് പഞ്ചായത്തുകളുടെ SDRF ഫണ്ടിൽ നിന്നും വിനിയോഗിക്കുവാൻ അനുമതി നൽകിക്കൊണ്ടും സ.ഉ.(സാധാ) നം. 108/2025/DMD തീയതി 06/03/2025 പ്രകാരം സർക്കാർ ഉത്തരവായിട്ടുള്ളതാണ്.
- 17. പാമ്പുകൾ മൂലമുള്ള അപകടം ഒഴിവാക്കുന്നതിന് “സർപ്പ” എന്ന മൊബൈൽ ആപ്ലിക്കേഷനും സർപ്പയിൽ നിന്നും ലഭിക്കുന്ന റിപ്പോർട്ടുകൾ അടിസ്ഥാനമാക്കി ഉടനടി സ്ഥലത്തെത്തി അപകടസാധ്യത ഒഴിവാക്കുന്നതിന് പരിശീലനം ലഭിച്ച സന്നദ്ധ സേവകരുടെ സംഘവും നിലവിലുണ്ട്. ടി പ്രോഗ്രാം പ്രകാരം 2024 വർഷത്തിൽ 16453 പാമ്പുകളെയും 2025 വർഷത്തിൽ 23779 പാമ്പുകളെയും റസ്കൂ ചെയ്തിട്ടുള്ളതാകുന്നു. 26/01/2026 വരെ സർപ്പ വോളന്റിയർമാർ

70849 പാമ്പുകളെയാണ് കേരളത്തിലെ വിവിധ പ്രദേശങ്ങളിൽ നിന്നും സുരക്ഷിതമായി പിടികൂടി വിട്ടയച്ചിട്ടുള്ളത്.

18. തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനങ്ങളുടെ പ്രതിനിധികൾ, ബന്ധപ്പെട്ട മറ്റു വകുപ്പുകളുടെ പ്രതിനിധികൾ, VSS/EDC അംഗങ്ങൾ, കർഷകർ ഉൾപ്പെടെയുള്ള പൊതുജനങ്ങൾ എന്നിവരടങ്ങുന്ന 280 ജനജാഗ്രതാ സമിതികൾ രൂപീകരിച്ച് മനുഷ്യ-വന്യജീവി സംഘർഷത്തെ നേരിടുന്നതിലേക്ക് പ്രവർത്തിച്ചു വരുന്നുണ്ട്.
19. ജനവാസമേഖലയിലേക്ക് പ്രവേശിക്കുന്ന കാട്ടാനകളെ ശബ്ദവും വെളിച്ചവും ഉണ്ടാക്കി കാട്ടിലേക്ക് തിരികെ വിടുന്നതിന് ആധുനിക അനിഡേർസ് അലാറം സിസ്റ്റം പ്രയോജനപ്പെടുത്തിവരുന്നു. ആധുനിക സാങ്കേതിക വിദ്യയിലധിഷ്ഠിതമായ ഡിജിറ്റൽ (സെൻസർ) വാളുകൾ, ക്യാമറ ട്രാപ്പ്, ആനിമൽ ഇൻട്രൂഷൻ അലർട്ട് സിസ്റ്റം തുടങ്ങിയവയും മനുഷ്യ-വന്യമൃഗ സംഘർഷം ലഘൂകരിക്കുന്നതിന് ഉപയോഗപ്പെടുത്തിവരുന്നു.
20. സന്നദ്ധ പുനരധിവാസ പദ്ധതിയായ നവകിരണം പദ്ധതി പ്രകാരം 1131 അർഹതപ്പെട്ട കുടുംബങ്ങൾക്ക് പാക്കേജ് പ്രകാരമുള്ള തുക നൽകി മനുഷ്യ-വന്യജീവി സംഘർഷം കുറയ്ക്കുന്നതിലേക്കായി വനാന്തരങ്ങളിൽ നിന്ന് മാറിതാമസിക്കുവാനുള്ള സാഹചര്യം ഒരുക്കിയിട്ടുണ്ട്. ഇത് മുഖേന 226 ഹെക്ടർ ഭൂമി ഏറ്റെടുക്കുകയും 150.90 കോടി രൂപ വിതരണം ചെയ്യുകയും ചെയ്തിട്ടുണ്ട്.
21. കേരളത്തിലെ വന്യജീവി സംഘർഷം ബന്ധപ്പെട്ട മറ്റ് വകുപ്പുകളുടെ സഹകരണത്തോടുകൂടി കൈകാര്യം ചെയ്യുന്നത് ലക്ഷ്യമിട്ട് വന്യജീവി സംഘർഷത്തെ **“സംസ്ഥാന സവിശേഷ ദുരന്തമായി”** പ്രഖ്യാപിക്കുകയുണ്ടായി. വന്യജീവി സംഘർഷ പ്രതിരോധ പ്രവർത്തനങ്ങൾ വിവിധ സർക്കാർ വകുപ്പുകളുടെ കൂട്ടത്തരവാദിത്തത്തോടെ ത്വരിത ഗതിയിൽ നടപ്പാക്കുക ലക്ഷ്യമിട്ട് ഓരോ വകുപ്പും നിറവേറ്റേണ്ട ചുമതലകൾ വ്യക്തമാക്കുന്ന പ്രൊപ്പോസൽ സർക്കാരിന്റെ പരിഗണനയിലാകുന്നു.
22. ഏതെങ്കിലും മേഖലയിൽ വന്യമൃഗത്തിന്റെ സാന്നിധ്യം ശ്രദ്ധയിൽപ്പെട്ടാൽ തദ്ദേശവാസികളെ ജാഗ്രതകരാക്കുന്നതിലേക്കായി ഏർജി വാർണിംഗ് സിസ്റ്റം, എസ്.എം.എസ് അലർട്ട് സിസ്റ്റം, തുടങ്ങിയ സാങ്കേതിക വിദ്യകൾ ഫലപ്രദമായി ഉപയോഗിച്ച് വരുന്നു.
23. സംസ്ഥാനത്തെ ആനത്താരകൾ, വന്യമൃഗങ്ങളുടെ സ്ഥിരം സഞ്ചാരപാതകൾ എന്നിവ തുടർച്ചയായി നിരീക്ഷിക്കുകയും വന്യമൃഗങ്ങളുടെ നീക്കം മുൻകൂട്ടിയറിഞ്ഞ് മുൻകരുതൽ സംവിധാനങ്ങൾ ഒരുക്കുകയും ചെയ്യുന്നതിനായി ആരംഭിച്ച മിഷൻ റിയൽ ടൈം മോണിറ്ററിംഗിന്റെ ഭാഗമായി വനം വകുപ്പും ടാറ്റാ മോട്ടോഴ്സ് ലിമിറ്റഡും ടാറ്റാ കമ്മ്യൂണിക്കേഷൻ ലിമിറ്റഡും ചേർന്ന് ധാരണാ പത്രം 20/01/2026 ന് ഒപ്പു വച്ചിട്ടുണ്ട്. ചാലക്കുടി ഡിവിഷനിലെ പീലാർമൂഴി, നല്ലൂർമൂഴി, വെട്ടിക്കുഴി ഭാഗങ്ങളിലും പെരിയാർ ടൈഗർ റിസർവിലെ ഈസ്റ്റ് ഡിവിഷനിലെ പൂവരശിലും വെസ്റ്റ് ഡിവിഷനിലെ ഉപ്പുപാറയിലുമാണ് ആദ്യഘട്ടത്തിൽ നിരീക്ഷണ ഉപകരണങ്ങൾ സ്ഥാപിക്കുന്നത്. ചാലക്കുടി ഡിവിഷനിലെ കമ്പിടാമുടി, പെരിയാർ ടൈഗർ റിസർവിലെ മംഗളാദേവി എന്നിവിടങ്ങളിലാണ് ഗേറ്റ്വേകൾ സ്ഥാപിക്കുന്നത്.
24. വാഴച്ചാൽ ഡിവിഷൻ കീഴിലെ ആതിരപ്പിള്ളി മുതൽ മലക്കുപ്പാറ വരെയുള്ള മേഖലയിലെ മനുഷ്യ-വന്യജീവി സംഘർഷം ലഘൂകരിക്കുന്നതിനും ആദിവാസി വിഭാഗങ്ങളുടെ ഉന്നമനത്തിനും ഈ മേഖല പ്ലാസ്റ്റിക് വിമുക്തമാക്കുന്നതിനുമായി ഭാരത് പെട്രോളിയം കോർപ്പറേഷൻ ലിമിറ്റഡിന്റെ CSR ഫണ്ട് ലഭ്യമാക്കുന്ന ഒരു പദ്ധതി അംഗീകരിച്ചിട്ടുണ്ട്. ഇതിന്റെ ഭാഗമായി 64 ലക്ഷം രൂപ ചെലവഴിച്ച് നാല് വാഹനങ്ങളും ആർ.ആർ.ടി. യുടെ ഉപയോഗത്തിനായുള്ള വിവിധ

ഉപകരണങ്ങളും ചാലക്കുടിയിൽ വച്ച് 13/01/2026 നു വനം വകുപ്പിന് കൈമാറി.

- 25. ജനവാസ മേഖലയോടു ചേർന്നുള്ള വനപ്രദേശങ്ങളിൽ അടിക്കാടുകൾ വെട്ടിമാറ്റി (വിസ്കൂയിയറൻസ്) സഞ്ചാരപാത വ്യക്തമാക്കാനുള്ള നടപടികളും സ്വീകരിച്ചിട്ടുണ്ട്.
- 26. വനപ്രദേശങ്ങളോട് ചേർന്നുകിടക്കുന്ന സ്വകാര്യ എസ്റ്റേറ്റുകൾ, തോട്ടങ്ങൾ എന്നിവയുടെ ഉടമസ്ഥർ ടി സ്ഥലങ്ങളിലെ കളകളും, കുറ്റിക്കാടുകളും നീക്കം ചെയ്യുന്നതിന് വേണ്ട നടപടികൾ സ്വീകരിച്ചിട്ടുണ്ട്. അടിക്കാടുകൾ വളർന്ന് വന്യജീവികളുടെ സാന്നിധ്യത്തിന് സാഹചര്യമൊരുക്കുന്ന ഇത്തരം തോട്ടങ്ങൾ കണ്ടെത്തി ടി പ്രവൃത്തികൾ ഇപ്പോഴും തുടർന്നുവരുന്നു.
- 27. സ്വകാര്യ റിസോർട്ടുകളിൽ വന്യമൃഗങ്ങളെ ആകർഷിക്കുന്ന പ്രവണത ഇല്ലാതാക്കുന്നതിനുള്ള നിർദ്ദേശം നൽകുകയും, ബോധവൽക്കരണം നടത്തുകയും ചെയ്തിട്ടുണ്ട്. ജനങ്ങളുടെ സഞ്ചാരപാതകളിൽ ആവശ്യമായ ലൈറ്റ് സംവിധാനം ഏർപ്പെടുത്തുന്നതിനും നിർദ്ദേശം നൽകിയിട്ടുണ്ട്.
- 28. ജനവാസമേഖലകളിലും വിനോദസഞ്ചാര മേഖലകളിലും പാതയോരങ്ങളിലും അപകട മുന്നറിയിപ്പ് നൽകുന്നതിനായി ബോർഡുകൾ സ്ഥാപിച്ചിട്ടുള്ളതാണ്.
- 29. സംസ്ഥാനത്തെ മനുഷ്യ-വന്യജീവി സംഘർഷങ്ങൾ ജാഗ്രതയോടെ നിരീക്ഷിക്കുന്നതിനും നിവാരണ പ്രവർത്തനങ്ങൾ ഫലപ്രദമായി തത്സമയം ഏകോപിപ്പിക്കുന്നതിനുമായി ഡിവിഷൻ തലത്തിൽ 36 കൺട്രോൾ റൂമുകളും (Divisional Forest Emergency Operations Centre – DFEOC), വനം വകുപ്പ് ആസ്ഥാനത്ത് സംസ്ഥാനതല കൺട്രോൾ റൂമും (State Forest Emergency Operations Centre – SFEOC) 24 മണിക്കൂറും പ്രവർത്തിച്ചു വരുന്നു.
- 30. സംസ്ഥാനാതിർത്തി കടന്നെത്തി സംഘർഷമുണ്ടാക്കുന്ന വന്യജീവികളെ നിരീക്ഷിച്ച് പരസ്പരം വിവരങ്ങൾ കൈമാറുക, മനുഷ്യ-വന്യമൃഗ സംഘർഷ സാഹചര്യങ്ങൾ ഫലപ്രദമായി കൈകാര്യം ചെയ്യുക എന്നീ പ്രവർത്തനങ്ങൾക്കായി കേരളം, തമിഴ്നാട്, കർണ്ണാടക എന്നീ സംസ്ഥാനങ്ങൾ ചേർന്ന് അന്തർ സംസ്ഥാന കോർഡിനേഷൻ കമ്മിറ്റി രൂപീകരിച്ച് പ്രവർത്തനം നടത്തിവരുന്നു.
- 31. വന്യമൃഗങ്ങളുടെ സമീപ്യത്തെ കുറിച്ച് ജനങ്ങൾക്ക് മുന്നറിയിപ്പ് നൽകുന്നതിനും പ്രതിരോധ പ്രവർത്തനങ്ങൾ ഏകോപിപ്പിക്കുന്നതിനും വന്യജീവി ആക്രമണം തടയുന്നതിന് വനം വകുപ്പ് സ്വീകരിച്ച് വരുന്ന നടപടികൾക്ക് പൊതുജന സഹകരണം ഉറപ്പാക്കുന്നതിനും വ്യാജ വിവരങ്ങൾ നൽകി ജനങ്ങളെ പരിഭ്രാന്തരാക്കുന്നത് തടയുന്നതിനുമായി പബ്ലിക് അഡ്രസ്സ് സിസ്റ്റം, ഡിജിറ്റൽ ഡിസ്സേ ബോർഡുകൾ സ്ഥാപിക്കൽ, ബ്രോഷറുകളും പാഠലേറ്റുകളും വിതരണം ചെയ്യൽ, സോഷ്യൽ മീഡിയയിലൂടെ ശരിയായ വിവരങ്ങൾ പ്രചരിപ്പിക്കൽ തുടങ്ങിയവ നടപ്പിലാക്കി വരുന്നു.
- 32. സംസ്ഥാനത്ത് ഏറ്റവും കൂടുതൽ മനുഷ്യ-വന്യജീവി സംഘർഷം റിപ്പോർട്ട് ചെയ്യപ്പെടുന്ന വയനാട് ജില്ലയിൽ നേരിടുന്ന മനുഷ്യ-വന്യജീവി സംഘർഷം ലഘൂകരിക്കുന്ന പ്രവർത്തനങ്ങൾക്കുപരി ഫലപ്രദമായ ഏകോപനത്തിനും മേൽനോട്ടത്തിനും ചീഫ് ഫോറസ്റ്റ് കൺസർവേറ്റർ റാങ്കിലുള്ള ഉദ്യോഗസ്ഥനെ സ്പെഷ്യൽ ഓഫീസറായി നിയമിച്ചിട്ടുണ്ട്.
- 33. ആധുനിക സാങ്കേതികവിദ്യയെ അടിസ്ഥാനപ്പെടുത്തിയുള്ള ഉപകരണങ്ങൾ സ്ഥാപിച്ചും, മൊബൈൽ ആപ്ലിക്കേഷനുകൾ വികസിപ്പിച്ച് വിവരങ്ങൾ ശേഖരിച്ചും മനുഷ്യ-വന്യജീവി സംഘർഷം ലഘൂകരിക്കുന്നതിനുള്ള പ്രവർത്തനങ്ങൾ ഊർജ്ജിതപ്പെടുത്തിയിട്ടുണ്ട്. ക്യാമറാ ട്രാപ്പുകൾ, റിയൽ ടൈം മോണിറ്ററിംഗ് സിസ്റ്റം, വൈൽഡ് വാച്ച് മൊബൈൽ ആപ്ലിക്കേഷൻ മുതലായ സംവിധാനങ്ങൾ ഇതിൽ ഉൾപ്പെടുന്നു.

34. വനമേഖലകളിലെ വിവിധയിടങ്ങളിലായി 2024-25 കാലയളവിൽ 1434 കുളങ്ങൾ, ചെക്കുഡാ-മുകൾ എന്നിവയിലും, 574 വയലുകളും, 308 മറ്റിതര ജലസ്രോതസ്സുകളിലും അധികമായി അടിഞ്ഞു കൂടിയ ചെളിയും മറ്റ് അവശിഷ്ടങ്ങളും നീക്കം ചെയ്ത് വന്യമൃഗങ്ങൾക്ക് ജലലഭ്യത ഉറപ്പുവരുത്തിയിട്ടുണ്ട്. വനപ്രദേശങ്ങളോടു ചേർന്നുകിടക്കുന്ന സ്വകാര്യ എസ്റ്റേറ്റുകൾ, തോട്ടങ്ങൾ, കൃഷിയിടങ്ങൾ തുടങ്ങിയവ കളകളും, കുറ്റിക്കാടുകളും നീക്കം ചെയ്യാൻ വേണ്ട നടപടികൾ സ്വീകരിച്ചിട്ടുണ്ട്.

35. മിഷൻ ഫുഡ്, ഫോഡർ & വാട്ടർ തീവ്രയജ്ഞ പരിപാടിയുടെ ഭാഗമായി 2025 ഫെബ്രുവരി മുതൽ നാളിതുവരെ ചുവടെ പറയുന്ന പ്രവൃത്തികൾ പൂർത്തീകരിച്ചിട്ടുള്ളതാണ്.

സീഡ് ബാൾ (വിത്തുണ്ട) വ്യാപനം	-	5,06,487 എണ്ണം
വീസ്കൂ ക്ലിയറൻസ്	-	620.722 ഹെക്ടർ
തുറസ്സായ പ്രദേശങ്ങളുടെ പുനഃസ്ഥാപനം	-	263.15 ഹെക്ടർ
വയലുകളുടെ പുനഃസ്ഥാപനം	-	572.72 ഹെക്ടർ
പുൽമേടുകളുടെ പുനഃസ്ഥാപനം	-	1704.85 ഹെക്ടർ
സ്വാഭാവിക കുളങ്ങളുടെ പരിപാലനം	-	111 എണ്ണം
കൃത്രിമ കുളങ്ങളുടെ നിർമ്മാണം	-	55 എണ്ണം
കൃത്രിമ കുളങ്ങളുടെ പരിപാലനം	-	112 എണ്ണം
കോൺക്രീറ്റ് ചെക്ക് ഡാമുകളുടെ നിർമ്മാണം	-	2 എണ്ണം
കോൺക്രീറ്റ് ചെക്ക് ഡാമുകളുടെ പരിപാലനം	-	113 എണ്ണം
കൽത്തടയണകളുടെ നിർമ്മാണം	-	21 എണ്ണം
മൺത്തടയണകളുടെ നിർമ്മാണം	-	15 എണ്ണം
ബ്രഷ്-വുഡ് ചെക്ക് ഡാമുകളുടെ നിർമ്മാണം	-	646 എണ്ണം
നീരുറവകളുടെ പരിപാലനം	-	226 എണ്ണം

36. നബാർഡ് ട്രാഞ്ചെ XXX മുഖേന ലഭിച്ച ₹34 കോടിയുടെ പ്രോജക്ടിന്റെ ഭാഗമായി പീരുമേട് ആർ.ആർ.ടി., വി.ഇ.ടി. (വെറ്ററിനറി എമർജൻസി ടീം സെന്റർ) എന്നിവയുടെ കെട്ടിട നിർമ്മാണം, വാഹനങ്ങൾ, ഉപകരണങ്ങൾ തുടങ്ങിയവ ഉൾപ്പെടെയുള്ള അടിസ്ഥാന സൗകര്യ വികസനത്തിനുമായി അനുവദിച്ച 607 ലക്ഷം രൂപയുടെ ടെണ്ടർ നടപടികൾ പൂർത്തിയാക്കി പ്രവൃത്തികൾ പുരോഗതിയിലാണ്. ഈ പ്രോജക്ടിന്റെ ഭാഗമായി വനത്തിനുള്ളിലെ വയലുകളുടെ പരിപാലനത്തിനായി ₹25 കോടി മൂന്നു വർഷങ്ങളിലായി നടപ്പിലാക്കുന്ന പ്രവർത്തികൾക്കായി അനുവദിച്ചതിൽ ഒന്നാം വർഷ പരിചരണ പ്രവർത്തികൾ പൂർത്തിയായിട്ടുണ്ട്. രണ്ടാം വർഷ പരിചരണ പ്രവർത്തനങ്ങൾ പുരോഗതിയിലാണ്.

37. സ്വാഭാവിക വനപുനഃസ്ഥാപന പദ്ധതി പ്രകാരം അധിനിവേശ സസ്യങ്ങളെ നിർമ്മാർജ്ജനം ചെയ്യുന്നതിന്റെ ഭാഗമായി എല്ലാ ഡിവിഷനുകളിലേയും അംഗീകരിച്ച വർക്കിംഗ് പ്ലാനുകളിൽ ആവശ്യമെങ്കിൽ മാറ്റം വരുത്തുന്നതിനും പുതിയ വർക്കിംഗ് പ്ലാനുകളിൽ ഇക്കോ-റെസ്റ്റോറേഷൻ പദ്ധതികൾ ഉൾപ്പെടുത്തുന്നതിനും വേണ്ട നടപടികൾ സ്വീകരിച്ചുവരുന്നു. ഇതിന്റെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ നബാർഡ് ഉൾപ്പെടെയുള്ള പദ്ധതികളിൽ ഉൾപ്പെടുത്തി വിവിധ സർക്കിളുകളിലായി 5,635 ഹെക്ടർ സ്ഥലത്ത് മഞ്ഞക്കൊന്ന നീക്കം ചെയ്യുന്നത് ഉൾപ്പെടെയുള്ള വനപുനഃസ്ഥാപന പ്രവൃത്തികൾ നടപ്പിലാക്കി വരുന്നു. ഏകവിളത്തോട്ടങ്ങളിൽ വനപുനഃസ്ഥാപന പ്രവൃത്തികൾ നടപ്പിലാക്കുന്നതിന്റെ ഭാഗമായി 2903.781 ഹെക്ടർ അക്കേഷ്യ, മാഞ്ചിയം, യുക്കാലിപ്റ്റസ്, തേക്ക് തുടങ്ങിയ ഏകവിള തോട്ടങ്ങൾ സ്വാഭാവിക വനങ്ങളാക്കി മാറ്റിയിട്ടുണ്ട്.

38. മനുഷ്യ-വന്യജീവി സംഘർഷലഘൂകരണ പ്രവർത്തനങ്ങൾ സംബന്ധിച്ച് വനം വകുപ്പ് ഉദ്യോഗസ്ഥർക്കും ജീവനക്കാർക്കും വോളന്റിയർമാർക്കും പരിശീലനം നൽകുന്നതിനായുള്ള മോഡ്യൂൾ ഇക്കാര്യത്തിൽ പ്രാവീണ്യമുള്ള ഉദ്യോഗസ്ഥരെ ഉൾപ്പെടുത്തി തയ്യാറാക്കിയിട്ടുണ്ട്. അരിപ്പ, വാളയാർ എന്നിവിടങ്ങളിലെ സംസ്ഥാന വനപരിശീലന കേന്ദ്രങ്ങളിൽ സംരക്ഷണ വിഭാഗം ഉദ്യോഗസ്ഥർക്ക് പ്രസ്തുത പ്രായോഗിക വിദഗ്ദ്ധ പരിശീലനം നൽകിവരുന്നുണ്ട്. കേരളത്തിൽ പ്രവർത്തിച്ചു വരുന്ന എല്ലാ ആർ.ആർ.ടി.കളിലേയും ഉദ്യോഗസ്ഥർക്ക് പ്രസ്തുത പരിശീലനം നൽകിയിട്ടുണ്ട്.

39. ഇതോടൊപ്പം തന്നെ വന്യജീവികളുടെ ആക്രമണത്തിൽ കൊല്ലപ്പെടുന്നവരുടെ കുടുംബങ്ങൾക്ക് നഷ്ടപരിഹാരവും നൽകി വരുന്നുണ്ട്. 2023-24 സാമ്പത്തിക വർഷത്തിൽ നഷ്ടപരിഹാരമായി ആകെ 2179 ലക്ഷം രൂപയും 2024-25 സാമ്പത്തിക വർഷത്തിൽ 2080 ലക്ഷം രൂപയും വിതരണം ചെയ്തിട്ടുണ്ട്. 2025-26 ൽ നാളിതുവരെ 732.02 ലക്ഷം രൂപ വിതരണം ചെയ്തിട്ടുണ്ട്.

40. മനുഷ്യവന്യജീവി സംഘർഷം ലഘൂകരിക്കുന്നതിനുള്ള വിവിധ പദ്ധതികൾ ആവിഷ്കരിച്ച് നടപ്പിലാക്കുന്നതിനും പുരോഗതി വിലയിരുത്തുന്നതിനുമായി മുഖ്യമന്ത്രിയുടെ അധ്യക്ഷതയിലുള്ള മന്ത്രിതല സമിതിയും, ചീഫ് സെക്രട്ടറിയുടെ അധ്യക്ഷയിൽ സംസ്ഥാനതല ഉദ്യോഗസ്ഥ സമിതിയും അതാത് ജില്ലകളിൽ ജില്ലാ കളക്ടറും വിവിധ വകുപ്പുകളിലെ ജില്ലാതല ഉദ്യോഗസ്ഥരും ഉൾപ്പെടുന്ന ജില്ലാതല സമിതികളും തദ്ദേശസ്വയംഭരണ സ്ഥാപനാടിസ്ഥാനത്തിൽ ജനജാഗ്രതാ സമിതികളും രൂപീകരിച്ചിട്ടുണ്ട്.

41. മനുഷ്യ-വന്യജീവി സംഘർഷ ലഘൂകരണ പരിപാടികളുടെ ജില്ലാതല അവലോകനത്തിനായി രൂപീകരിച്ചിട്ടുള്ള ജില്ലാതല നിയന്ത്രണ സമിതികൾ എല്ലാ മാസവും യോഗം ചേർന്ന് നടപടികൾ വിലയിരുത്തുന്നതിന് സർക്കാർ നിർദ്ദേശം നൽകിയിട്ടുള്ളതാണ്. ആയതിൻ പ്രകാരം ജില്ലാതല സമിതികൾ ചേർന്ന് സ്ഥിതിഗതികൾ വിലയിരുത്തി നടപടികൾ സ്വീകരിച്ചുവരുന്നു.

42. പുതുതായി ചുമതലയേറ്റ തദ്ദേശ സ്വയംഭരണസ്ഥാപനങ്ങളിലെ ഭരണ സമിതി അംഗങ്ങൾക്കുള്ള പരിശീലന ക്രമത്തിൽ മനുഷ്യ-വന്യജീവി സംഘർഷ ലഘൂകരണ പ്രവർത്തനങ്ങളും ഉൾപ്പെടുത്തുന്നതിനുള്ള ശുപാർശ സർക്കാരിലേക്ക് സമർപ്പിച്ചിട്ടുണ്ട്.

43. പാമ്പുകടി, തേനീച്ച / കടന്നൽ കുത്ത് എന്നിവമൂലം മരണം സംഭവിക്കുന്നവരുടെ ആശ്രിതർക്ക് നൽകുന്ന നഷ്ടപരിഹാരത്തുകയും നഷ്ടപരിഹാര വിതരണ രീതിയും പരിഷ്കരിച്ചുകൊണ്ട് സ.ഉ. (സാധാ) നം. 304/2025/DMD തീയതി 09/05/2025 പ്രകാരം സർക്കാർ ഉത്തരവായിട്ടുണ്ട്. അതിൻ പ്രകാരമുള്ള നഷ്ടപരിഹാരം വിതരണം ചെയ്യുന്നതിനുള്ള ഓൺലൈൻ പോർട്ടൽ വികസിപ്പിക്കുന്നതിനുള്ള നടപടികൾ പൂർത്തീകരിച്ചിട്ടുണ്ട്.

44. ഇതിലുപരിയായി താഴെ വിവരിക്കും പ്രകാരം 10 മിഷനുകൾ നടപ്പിലാക്കാനായി 23/02/2025 ലെ സ.ഉ.(കൈ) നം. 8/2025/വനം പ്രകാരം സർക്കാർ തീരുമാനിച്ചിട്ടുള്ളതാണ്. ഇവയുടെ വിവരം ചുവടെ ചേർക്കുന്നു.

1. മിഷൻ ഫുഡ്, ഫോഡർ & വാട്ടർ (Mission FFW / Mission Food, Fodder & Water)
2. Mission Tribal Knowledge (ഗോത്രഭേദി)
3. Mission Solar Fencing
4. Mission Primary Response Team
5. Mission Real Time Monitoring
6. Mission Sensitization to Public
7. Mission Science on Human Wildlife Conflict

- 8. Mission Bonnet Macaque
- 9. Mission Wild Pig
- 10. Mission SARPA

45. മേൽ 10 മിഷനുകൾ കൂടാതെ സ.ഉ. (കൈ) നം. 1/2026/വനം തീയതി 03/01/2026 പ്രകാരം മിഷൻ മഞ്ഞക്കൊന്ന, മിഷൻ കൃഷി പുനരുജ്ജീവനവും മനുഷ്യ-വന്യജീവി സംഘർഷ ലഘൂകരണവും എന്നീ രണ്ട് പുതിയ തീവ്രയജ്ഞ മിഷനുകൾ കൂടി നടപ്പാക്കുന്നതിന് ഉത്തരവായിട്ടുണ്ട്.
46. ബഹു. മുഖ്യമന്ത്രിയുടെ പ്രത്യേക നിർദ്ദേശ പ്രകാരം 2025 സെപ്റ്റംബർ 16 മുതൽ മനുഷ്യ-വന്യജീവി സംഘർഷങ്ങൾ അനുഭവപ്പെടുന്ന തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനങ്ങളിൽ ഹെൽപ്-ഡെസ്കുകൾ സ്ഥാപിച്ച് പ്രദേശവാസികളിൽ നിന്നും വനം-വന്യജീവി സംബന്ധിയായ പരാതികളും നിർദ്ദേശങ്ങളും സ്വീകരിക്കുന്നതിനായി മനുഷ്യ-വന്യജീവി സംഘർഷ ലഘൂകരണ തീവ്രയജ്ഞ പരിപാടി സംഘടിപ്പിച്ചിട്ടുണ്ട്. തീവ്രയജ്ഞ പരിപാടിയുടെ ഒന്നാം ഘട്ടത്തിൽ ലഭിച്ച പരാതികളിൽ റെയിഞ്ച്, ഡിവിഷൻ തലങ്ങളിൽ പരിഹരിക്കാവുന്നവ പരിഹരിച്ചിട്ടുള്ളതും ജില്ലാ സമിതിയുടെ ശ്രദ്ധയിൽപ്പെടുത്തേണ്ട പരാതികൾ അതാത് ജില്ലാസമിതികളിൽ അവതരിപ്പിക്കുകയും സംസ്ഥാനതലത്തിൽ പരിഹരിക്കേണ്ടവ ക്രോഡീകരിച്ച് സംസ്ഥാന സർക്കാരിന്റെ ശ്രദ്ധയിൽപ്പെടുത്തുന്നതിനായി തയ്യാറാക്കുകയും ചെയ്തിട്ടുണ്ട്.
47. മനുഷ്യ-വന്യജീവി സംഘർഷ ലഘൂകരണ തീവ്രയജ്ഞ പരിപാടിയുടെ തുടർച്ചയായി സംഘർഷ ബാധിത തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനങ്ങളിൽ വനം വകുപ്പുമായി ബന്ധപ്പെട്ട പരാതികളും ആവലാതികളും വേഗത്തിൽ പരിഹരിക്കുന്നതിനും, പൊതുജനങ്ങളുടെ സംശയങ്ങൾ ദൂരീകരിക്കുന്നതിനും, നഷ്ടപരിഹാര വിതരണം സംബന്ധിച്ച അപേക്ഷകൾ സമർപ്പിക്കുന്നതിന് ആവശ്യമായ സഹായങ്ങൾ നൽകുന്നതിനും മറ്റുമായി അനുയോജ്യരായ വനം വകുപ്പ് ഉദ്യോഗസ്ഥരെ ഫോറസ്റ്റ് ലെയ്സൺ ഓഫീസർമാരായി ചുമതലപ്പെടുത്തിയിട്ടുണ്ട്.
48. മനുഷ്യ-വന്യജീവി സംഘർഷ ലഘൂകരണ പ്രവർത്തനങ്ങൾ ശക്തിപ്പെടുത്തുന്നതിനായി സ.ഉ. (കൈ) നം. 3/2026/വനം തീയതി 22/01/2026 പ്രകാരം കല്ലാർ (തിരുവനന്തപുരം), ആനക്കുളം (ഇടുക്കി), ആനക്കാംപൊയിൽ (കോഴിക്കോട്), മലമ്പുഴ (പാലക്കാട്), കൊട്ടിയൂർ (കണ്ണൂർ), ബന്തൂക്ക (കാസർഗോഡ്) എന്നിവിടങ്ങളിലായി ആറ് പുതിയ ഫോറസ്റ്റ് സ്റ്റേഷനുകൾ അനുവദിച്ചിട്ടുണ്ട്.
49. മനുഷ്യ-വന്യജീവി സംഘർഷ ലഘൂകരണ പ്രവർത്തനങ്ങൾക്കായി വിനിയോഗിക്കുന്ന 2406-01-110-09 എന്ന ബജറ്റ് ശീർഷകത്തിൽ 2025-26 വർഷത്തെ വിഹിതം 7040 ലക്ഷം രൂപയായി ഉയർത്തിയിട്ടുണ്ട്. മുൻ വർഷത്തേക്കാൾ 144 ശതമാനം കൂടുതലാണിത്.
50. മനുഷ്യ-വന്യജീവി സംഘർഷം റിപ്പോർട്ട് ചെയ്യപ്പെടുന്നയിടങ്ങളിൽ RRT സംഘം എത്തിച്ചേരുന്നതിന് മുമ്പു തന്നെ ചിട്ടയായ സംഘർഷ ലഘൂകരണ പ്രവർത്തനങ്ങൾ അടയന്തരമായി തുടക്കം കുറിക്കുവാൻ തദ്ദേശവാസികളിൽ നിന്നും സന്നദ്ധരായവരെ ഉൾപ്പെടുത്തി Primary Response Team (PRT) കൾ രൂപീകരിച്ചിട്ടുണ്ട്. PRT യിലെ അംഗങ്ങൾ തദ്ദേശീയരായതിനാൽ സ്ഥലത്തെ ഭൂപ്രകൃതി, തടസ്സങ്ങൾ, പകരസാധ്യതകൾ (alternatives), സാമൂഹിക സ്ഥിതി തുടങ്ങിയവയെക്കുറിച്ചുള്ള അവരുടെ അറിവും പരിചയവും സംഘർഷ ലഘൂകരണ പ്രവർത്തനങ്ങളെ കൂടുതൽ കാര്യക്ഷമമാക്കും. നാളിതുവരെ വിവിധ പഞ്ചായത്തുകളിലായി 327 PRT കൾ രൂപീകരിച്ചിട്ടുണ്ട്.

(തുകകൾ ലക്ഷം രൂപയിൽ)

ക്രമ നം	പദ്ധതി	വർഷം	ബജറ്റിൽ വകയിരുത്തിയ തുക	റിലീസ് ചെയ്ത തുക	ചെലവ്
1	Project Elephant (60:40 Central Scheme)	2021-22	1300.00	1017.58	1017.58
2	Protection of Wildlife Outside PA (60:40 Central Scheme)	2021-22	0.00	90.96	90.96
3	MRMAC (State Scheme)	2021-22	2200.00	2200.00	2200.00
4	Relief to Victims (Non-Plan) (State Scheme)	2021-22	670.00	670.00	670.00
5	Project Elephant (60:40 Central Scheme)	2022-23	1300.00	532.21	532.21
6	Protection of Wildlife Outside PA (60:40 Central Scheme)	2022-23	1000.00	152.18	152.18
7	MRMAC (State Scheme)	2022-23	2500.00	2500.00	2500.00
8	Relief to Victims (Non-Plan) (State Scheme)	2022-23	223.00	223.00	223.00
9	Project Elephant (60:40 Central Scheme)	2023-24	1300.00	584.95	584.95
10	Protection of Wildlife Outside PA (60:40 Central Scheme)	2023-24	1000.00	174.23	174.23
11	MRMAC (State Scheme)	2023-24	3085.00	3085.00	3085.00
12	Relief to Victims (Non-Plan) (State Scheme)	2023-24	1370.00	1370.00	1370.00
13	Project Elephant (60:40 Central Scheme)	2024-25	875.00	145.55	145.55
14	Protection of Wildlife Outside PA (60:40 Central Scheme)	2024-25	750.00	221.96	221.96
15	MRMAC (State Scheme)	2024-25	4085.00	3832.00	3832.00
16	Relief to Victims (Non-Plan) (State Scheme)	2024-25	126.15	126.15	126.15
17	Project Elephant (60:40 Central Scheme)	2025-26	875.00	300.58	300.58
18	Protection of Wildlife Outside PA (60:40 Central Scheme)	2025-26	750.00	384.30	192.14
19	MRMAC (State Scheme)	2025-26	7040.00	5280	3498.80
20	Relief to Victims (Non-Plan) (State Scheme)	2025-26	200.00	80.00	80.00

വർഷം	കൃഷിനാശത്തിന്റെ എണ്ണം	നഷ്ടപരിഹാരം നൽകിയ തുക (ലക്ഷം രൂപയിൽ)
2021-22	6580	500.21
2022-23	6863	319.16
2023-24	8141	637.02
2024-25	6295	538.56
2025-26*	3434	124.39

*20.02.2026 വരെയുള്ള കണക്ക്

വർഷം	ചെലവഴിച്ച തുക
2021-22	258.582
2022-23	189.858
2023-24	168.282
2024-25	178.373
2025-26	140.331

0 0 0 0 0

Sl No.	Division	Total Length of Fencing (in km)
1.	Kasargode	99.95
2.	Kannur	54.46
3.	Aralam Wildlife Division	12.00
4.	Kozhikkode	77.65
5.	South Wayanad	200.55
6.	North Wayanad	202.00
7.	Wayanad Wildlife	207.95
8.	Nilambur North	156.94
9.	Nilambur South	71.08
10.	Mannarkkad	138.64
11.	Nemmara	146.52
12.	Palakkad	112.56
13.	Silent Valley	15.50
14.	Parambikkulam Tiger Reserve	3.90
15.	Thrissur	74.82
16.	Chalakkudy	80.27
17.	Vazhachal	37.35
18.	Peechi Wildlife Divison	36.23
19.	Malayatoor	109.57
20.	NSC Kalady	6.93
21.	Kothamangalam	8.19
22.	Kottayam	52.39
23.	Munnar	53.00
24.	Marayoor	22.55
25.	Mankulam	39.04
26.	Periyar Tiger Reserve East	30.37
27.	Periyar Tiger Reserve West	35.44
28.	Idukki Wildlife	50.32
29.	Munnar Wildlife	53.00
30.	Ranni	136.35
31.	Konni	122.33
32.	Achankovil	21.46
33.	Punalur	55.83
34.	Thenmala	38.00
35.	Thiruvananthapuram	64.44
36.	Thiruvananthapuram Wildlife	10.76
37.	Shendurney Wildlife	10.00
	Total	2648.34

